

Dženan Dautović – Fatima Maslić (ur.), *Nematerijalna kulturna baština Travnika i okoline*, Zbornik radova, Travnik: Bosanski kulturni krug – Zavičajni muzej Travnik, 2025, 319 str.

Zbornik radova pod naslovom *Nematerijalna kulturna baština Travnika i okoline* nastao je kao rezultat saradnje Udruženja građana Bosanski kulturni krug iz Travnika i Javne ustanove Zavičajni muzej Travnik. Zapravo, Zbornik “sadrži pisane i dopunjene verzije izlaganja predstavljenih na naučnoj konferenciji *Nematerijalna kulturna baština Travnika i okoline* koji su UG Bosanski kulturni krug i JU Zavičajni muzej Travnik organizirali 11. i 12. marta 2022. godine” (str. 5). Izdanje su za zainteresovanu čitalačku publiku uredili dr. sc. Dženan Dautović i Fatima Maslić. U *Predgovoru* su urednici iznijeli osnovne informacije o Zborniku. Izrazili su težnju da dvadeset (20) ponuđenih tekstova predstavlja dodatni doprinos očuvanju običaja, vještina i znanja travničkog kraja te nadu da će biti i generatori drugih konkretnijih procesa i projekata. U završnim riječima se nalaze zahvale Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture, sporta i mladih Srednjobosanskog kantona i Fondaciji za izdavaštvo Sarajevo na pruženoj podršci u izdavanju Zbornika.

Prvi rad u Zborniku nosi naslov “Djelovanje Zavičajnog muzeja Travnika na obradi, zaštiti, prezentaciji i oživljavanju elemenata nematerijalnog kulturnog naslijeđa travničkog kraja” (str. 11–30) i potpisuje ga autorica Fatima Maslić. Autorica Maslić je u svom radu pošla od uočavanja gašenja nekih elemenata nematerijalne baštine u travničkom kraju, pa je u vezi s tim iznijela na vrlo pregledan način aktivnosti koje je od 2015. godine Javna ustanova Zavičajni muzej Travnik izvršila u smislu evidentiranja, obrade i oživljavanja pojedinih ugroženih primjera, poput vještine ručne obrade tekstila, tradicionalnog

Dženan Dautović – Fatima Maslić (ur.), *Nematerijalna kulturna baština Travnika i okoline* (Intangible cultural heritage of Travnik and its surroundings), Proceedings, Travnik: Bosanski kulturni krug – Regional Museum of Travnik, 2025, 319 pgs.

The collection of papers entitled *Nematerijalna kulturna baština Travnika i okoline* (Intangible Cultural Heritage of Travnik and its surroundings) is as a result of cooperation between the Civic Association ‘Bosanski kulturni krug’ (Bosnian Cultural Circle) from Travnik and the Public Institution ‘Regional Museum of Travnik’. The proceedings “contain written and supplemented versions of the presentations held at the scientific conference *Nematerijalna kulturna baština Travnika i okoline* (Intangible Cultural Heritage of Travnik and its surroundings), which was organized by the Civic Association ‘Bosanski kulturni krug’ and the Public Institution ‘Regional Museum of Travnik’ on March 11 and 12, 2022” (p. 5). The publication was edited for an interested reading audience by Dr. Dženan Dautović and Fatima Maslić. In the *Foreword*, the editors presented basic information about the Proceedings. They expressed their aspiration that the twenty (20) offered texts would represent an additional contribution to the preservation of the customs, skills and knowledge of the Travnik region, and the hope that they would also be generators of other more concrete processes and projects. The closing remarks include thanks to the Ministry of Education, Science, Culture, Sports and Youth of the Central Bosnia Canton and the Sarajevo Publishing Foundation for their support in publishing of the Proceedings.

The first paper in the Proceedings is titled *Djelovanje Zavičajnog muzeja Travnika na obradi, zaštiti, prezentaciji i oživljavanju elemenata*

zanata narodnog lončarstva, vještine tkanja pamučnog platna – beza, vještine tkanja vunjenih ćilima, pravljenja travničke kajgane, pravljenja biljnih destilata u kućnoj radinosti – naneruha i đulsije, tradicijske odjeće travničkog kraja, tradicionalne travničke kuće itd.

Naredni rad pod naslovom “Geometrijski motivi na bosanskim ćilimima iz kolekcije Zavičajnog muzeja u Travniku” (str. 31–56) autorsko je djelo Amile Smajović. U radu je autorica Smajović donijela detaljnu komparativnu analizu geometrijskih motiva na bosanskim ćilimima iz kolekcije Zavičajnog muzeja u Travniku, geometrijskih motiva na bosanskim ćilimima koji se mogu pronaći “na zidiću” ispred Zavičajnog muzeja te geometrijskih motiva koji se nalaze na bosanskim ćilimima u *Katalogu Banovinske tkaonice ćilima*. Geometrijske motive na bosanskim ćilimima iz ovih triju grupa autorica je podijelila na jednostavne i složene te je u konačnici donijela iscrpnu komparativnu analizu sedamnaest selektiranih jednostavnih geometrijskih motiva, složenih životinjskih geometrijskih motiva orijentalnog porijekla i složenih biljnih geometrijskih motiva orijentalnog porijekla s bosanskih ćilima.

U radu pod naslovom “Zdravstvena djelatnost bosanskih franjevac, s posebnim osvrtom na gučogorske ljekaruše” (str. 57–67) autora Velimira Valjana govori se na početku općenito o zdravstvenoj djelatnosti bosanskih franjevac, a zatim posebno o sadržaju gučogorskih ljekaruša koje se čuvaju u Arhivu Samostana Guča Gora. Autor Valjan, na primjer, navodi da nam je “Prvo poznato svjedočanstvo da fratar Bosne Srebrene liječi neke bolesti, ostavio... apostolski vizitator Pavao iz Rovinja u svom izvješću 1640. godine. U njemu spominje da mu je jedan franjevac govorio o uspješnom liječenju kamenca” (str. 58). Također, mnogo je pisanih svjedočanstava osmanskih vlasti u kojima pozivaju, dopuštaju ili nalažu franjevcima liječenje bolesnika. Prema tim svjedočanstvima, autor navodi da franjevačku zdravstvenu djelatnost možemo pratiti od 1657. godine pa nadalje u osmanskoj Bosni. Autor Valjan donosi i ime i prezime prvog diplomiranog bosanskohercegovačkog liječnika, a on je bio Kreševljak fra Mato Nikolić (1784–1844), koji je studirao farmaciju i hirurgiju na

nematerijalnog kulturnog naslijeđa travničkog kraja (Work of the Regional Museum of Travnik on Processing, Protection, Presentation and Revival of the Elements of the Intangible Cultural Heritage of the Travnik Region) (pp. 11–30) and is signed by the author Fatima Maslić. In her paper, Maslić started with observing the extinguishing of some elements of intangible heritage in the Travnik area, and in this regard, she presented in a very clear manner the activities that the Public Institution ‘Regional Museum of Travnik’ has carried out since 2015 in terms of recording, processing and reviving certain endangered examples, such as the skill of manual textile processing, the traditional craft of folk pottery, the skill of weaving cotton cloth - *bez*, the skill of weaving wool carpets, making Travnik scrambled eggs, making herbal distillates at home – mint distillate and rosewater, traditional clothing of the Travnik region, traditional Travnik houses, etc.

The following paper, entitled *Geometrijski motivi na bosanskim ćilimima iz kolekcije Zavičajnog muzeja u Travniku* (Geometric Motifs on Bosnian Carpets from the Collection of the Regional Museum of Travnik) (pg. 31–56), is the work of Amila Smajović. In the paper, the author provided a detailed comparative analysis of geometric motifs on Bosnian carpets from the collection of the Regional Museum of Travnik, geometric motifs on Bosnian carpets that can be found “on the wall” in front of the Regional Museum, and geometric motifs found on Bosnian carpets in the Catalogue of the *Banovina Carpet Weaving Factory*. The author divided geometric motifs on Bosnian carpets from these three groups into simple and complex geometric motifs, and ultimately provided a comprehensive comparative analysis of seventeen selected simple geometric motifs, complex animal geometric motifs of oriental origin, and complex plant geometric motifs of oriental origin found on Bosnian carpets.

The paper entitled *Zdravstvena djelatnost bosanskih franjevac, s posebnim osvrtom na gučogorske ljekaruše* (Healthcare activity of Bosnian Franciscans, with a special focus on Guča Gora Monastery’s collections of recipes) (pg. 57–67), by Velimir Valjan, describes at the

medicinskom fakultetu u Feldesbergu (Austrija). U drugom dijelu rada, autor Valjan donosi iscrpnu analizu triju gučogorskih ljekaruša, koje je arhivar titulirao kao "ljekaruša 1, 2 i 3" te konstatuje da "ne čine harmoničan sklad niti su djelo istog autora, nego je svaka od njih zasebna cjelina". Na kraju rada, u podnaslovu "Amajlije i zapisi", autor Valjan navodi nekoliko primjera izdavanja zapisa od strane bosanskih franjevac, ali izričito na molbe svojih vjernika. Također, postoje primjeri da su bosanski franjevci izdavali zapise muslimanima u potrebi, kao i obratno.

Autor Elvir Duranović u radu pod naslovom "Tipovi lokacija dovišta na području Travnika" (str. 69–80) donosi na samom početku rada definiciju termina *dovište* koje se koristilo "da bi se označilo mjesto na kojem su se Bošnjaci muslimani u tačno vrijeme okupljali i tu učili kišnu dovu ili dovu za opće potrebe" (str. 69). Potom, kroz podnaslove "Kišna dovišta pored tri izvora u Golešu, Općina Travnik", "Kišna dova u Dubu", "Dovišta pored kršćanskih svetih mjesta ili srednjovjekovnih nekropola", "Dovišta na mjestima važnim za historiju Bošnjaka muslimana", "Ibrahim-dedino turbe u Docu kod Travnika", "Ilhamijino turbe" i "Ismail-dedino turbe u Turbetu kod Travnika i šehidski mezar ispod Toričana" donosi detaljne opise i ukazuje na tri pretežna tipa lokacija dovišta na području Travnika, koja se vezuju za predislamsko i pretkršćansko, najčešće staroslavensko porijeklo, zatim na srednjovjekovno porijeklo te za dovišta koja su locirana na mjestima važnim za duhovnu historiju Bošnjaka muslimana travničkog kraja.

U radu pod naslovom "Tri značajne ličnosti iz 19. stoljeća za tesavvufsku znanost u Travniku" (str. 81–92) autor Ćazim Hadžimejlić govori o određenim uspomenu na pojedine ljude, konkretno o uspomenu na šejhove i dervise, o kojima svjedoče groblja i turbeta u Travniku. Prema autorovim riječima, to su bile historijske ličnosti koje su krajem 19. i početkom 20. stoljeća umnogome doprinosile životu i duhovnom razvoju Travnika, a njihova imena i prezimena glase: Husni-ef. Numanagić, Mujaga Hadžijunuzović i Abdullah Vareniković.

Autor Dženan Dautović je u svom radu "Religijski toponimi kao izvor za srednjovjekovnu prošlost travničkog područja" (str. 93–112)

beginning the healthcare activity of Bosnian Franciscans in general, and then specifically the content of Guča Gora Monastery's collections of recipes that are kept in the Archives of the Guča Gora Monastery. Valjan, for example, states that "the first known testimony about the friar of the Franciscan province of Bosna Srebrena curing some diseases was left by... the apostolic visitor Paul from Rovinj in his report from 1640. In it, he mentions that a Franciscan told him about the successful treatment of stones" (p. 58). There are also many written testimonies of the Ottoman authorities in which they invite, allow or order the Franciscans to treat the sick. Based on these testimonies, the author argues that we can trace the Franciscan healthcare activity from 1657 onwards in the Ottoman Bosnia. Valjan also provides the name and surname of the first graduated Bosnian and Herzegovinian physician, and he was friar Mato Nikolić from Kreševo (1784-1844) who studied pharmacy and surgery at the medical school in Feldsberg (Austria). In the second part of the paper, Valjan provides a detailed analysis of three Guča Gora collections, which the archivist titled as "Collection of medical recipes 1, 2 and 3" and states that "they do not form a harmonious unity nor are they the work of the same author, but each of them is a separate entity". At the end of the paper, under the subtitle "Amulets and Talismans", author Valjan lists several examples of the creation of amulets by Bosnian Franciscans, but explicitly at the request of their congregation. There are also examples of Bosnian Franciscans creating amulets for Muslims in need, and vice versa.

In his paper entitled *Tipovi lokacija dovišta na području Travnika* (Types of Muslim pilgrimage locations in the Travnik area) (pg. 69-80), the author Elvir Duranović provides at the very beginning a definition of the term *dovište* (Muslim prayer site), which was used "to designate a place where Bosniak Muslims gathered at a specific time and recited a prayer for rain or a prayer for general needs" (pg. 69). Then, through the sections titled "Rain prayer sites near three springs in Goleš, Travnik Municipality", "Rain prayer in Dub", "Prayer sites near Christian holy places or medieval necropolises", "Prayer sites at locations of importance for the history of

detaljno istražio Lašvansko područje, s posebnim obzirom na travničku regiju, odnosno administrativni centar srednjovjekovne župe Lašve, i to kroz prizmu religijske toponomastike, što je, u normalnim društvima, "legitiman dio bavljenja nematerijalnom kulturnom baštinom i vrijedno polje za naučnike raznih profila" (str. 93). Autor Dautović je detaljno analizirao toponime, odnosno brojne primjere kroz sljedeće podnaslove: "Toponomastički ostaci srednjovjekovnog kršćanstva lašvanske regije"; "Toponimi s asocijacijom na crkvu"; "Toponimi s asocijacijom na križ"; "Hagiotopografija"; "Toponimi povezani s Crkvom bosanskom"; "Toponimi s osnovom kaur-, i vlah-"; "Toponimi s poveznicom s mjestima ukopa"; "Toponimi iz svakodnevnog života".

Sedmi rad po redu u Zborniku potpisuje autor Ferid Dautović, a naslovio ga je "Medžmua Husein-ef. Husića" (str. 113–120). Autor uz definiciju samog termina *medžmua* te predstavlja nja kraće biografije autora konkretne medžmue, detaljno predstavlja i sadržaj izabranog dokumenta (*medžmua*) koji je napisao Husein-ef. Husić iz Travnika.

U radu pod naslovom "Prelamanje zbilje pjesnika u nekim usmenim lirskim oblicima i njihov odjek u Andrićevoj prozi" (str. 121–129) autorice Nirhe Efendić govori se o "proto i meta aspektima pamćenja pojedinih povijesnih ličnosti u Andrićevoj prozi" (str. 121). Autorica se u svom istraživanju oslanjala na interpretativne i analitičke metode te je zaključila da je "Andrić, u novoj dimenziji, produžio vijek i raširio usmeno trajanje izvanrednih priča koje su prvobitno nastale kao djelo narodnog zapamćenja" (str. 128).

U radu pod naslovom "Gramatičke i leksičke odlike govora Travnika s kraja XIX stoljeća" (str. 131–145) autorica Elmedina Alić opisuje osobine travničkog govora krajem 19. stoljeća na morfološkom, sintaksičkom i leksičkom nivou te komparira govor Travnika s kraja 19. stoljeća s današnjim govorom Travnika i okoline. Zaključuje da se, u cjelini uzeti, podaci iz devet upitnika popunjenih 1897. godine u Travniku i okolini umnogome podudaraju s podacima prikupljenim krajem 20. stoljeća u okviru istraživanja govora u slivu Lašve.

Bosniak Muslims", "Ibrahim-dede's mausoleum in Dolac near Travnik", "Ihamija's mausoleum" and "Ismail-dede's mausoleum in Turbe near Travnik and the martyr's grave under Toričani", the author provides detailed descriptions and indicates the three predominant types of prayer locations in the Travnik area, which are related to pre-Islamic and pre-Christian, most often Old Slavic origins, followed by locations related to medieval origins and finally prayer sites located at places of importance for the spiritual history of Bosniak Muslims in the Travnik region.

In the paper entitled *Tri značajne ličnosti iz 19. stoljeća za tesavvufsku znanost u Travniku* (Three significant figures for the Sufism science from the 19th century in Travnik) (pp. 81–92), the author Ćazim Hadžimejlić presents testimonies about individual people, specifically memories of sheikhs and dervishes, who are commemorated at cemeteries and mausoleums in Travnik. According to the author, these were historical figures who greatly contributed to the life and spiritual development of Travnik in the late 19th and early 20th centuries, and their names are: Husni-effendi Numanagić, Mujaga Hadžijunuzović and Abdullah Vareniković.

In his work *Religijski toponimi kao izvor za srednjovjekovnu prošlost travničkog područja* (Religious toponyms as a source for the medieval past of the Travnik area) (pg. 93–112), the author Dženan Dautović investigated the Lašva valley area in detail, with special focus on the Travnik region, i.e. the administrative center of the medieval parish of Lašva, through the prism of religious toponymy, which, in normal societies, is "a legitimate part of dealing with intangible cultural heritage and a valuable field for scientists of various profiles" (pg. 93). The author Dautović analyzed in detail toponyms, i.e. numerous examples through the following sections: "Toponomastic remains of medieval Christianity in the Lašva region"; "Toponyms with an association with the church"; "Toponyms with an association with the cross"; "Hagiotopography"; "Toponyms associated with the Bosnian Church"; "Toponyms with the base kaur-, and vlah-"; "Toponyms with a connection with burial places"; "Toponyms from everyday life".

Naredni je rad pod naslovom “Proljetni praznici / blagdani (Sultan Mevlud, 21. marta; Jurjevo, 23. travnja; Đurđevdan, 6. maja)” (str. 147–168) autorica Svetlane Bajić i Marice Popić-Filipović. U svom radu autorice predstavljaju proljetne praznike u različitim mjestima u Bosni i Hercegovini, tj. kroz primjere iz literature i izjave kazivača na teritoriji Federacije BiH, a posebno u travničkom kraju, te detaljno opisuju običajne radnje vezane uz iste praznike.

“Crstice iz prošlosti, o teferičima i zabavi” (str. 169–184) naslov je rada koji potpisuje autorica Harisa Juhić. Ona u svom radu detaljno opisuje, kako riječima tako i slikama, teferiče koji su bili karakteristični za travničko područje i šire, a koji su nažalost iščezli i pali skoro u zaborav.

Rad pod naslovom “Gučanski (gučogorski) ‘Vrabac’ kao dio nematerijalne baštine travničkoga kraja” (str. 185–191) autora Tomislava Rajića govori vrlo sažeto o jednom posebnom, takoreći originalnom običaju, koji se ustalio na području naselja Guča Gora, a to je gučogorski “Vrabac”. “Vrabac” je zapravo ljetopis, godišnjak, odnosno neka vrsta inventure onoga što se desilo tokom jedne godine, a što se u “Vrapcu” kroz stih osmerac opjevalo povodom novogodišnjih zabava. Svaki “Vrabac” je, po riječima autora Rajića, počinjao i završavao na isti način, “odnosno tekst je kod svih isti. Između uvoda i završnog dijela je najvažniji dio i u njemu se opisuju događaji” (str. 189).

U radu pod naslovom “‘Živa baština’ u Bosni i Hercegovini na primjeru Ajvatovice” (str. 193–209) autorica Ajla Hamzakadić Kujrić pregledno i detaljno opisuje sve specifičnosti vezane za lokalitet Ajvatovicu, manifestaciju Dani Ajvatovice i historijsku ličnost Ajvaz-dedu, uz priložene prigodne fotografije.

Rad pod naslovom “Tradicionalna vještina pravljenja ribarskih muha u Travniku” (str. 211–231) autora Enesa Škrge, uz opšta razmatranja o mušičarenju kao disciplini sportskog ribolova, detaljno govori o tradicionalnoj vještini pravljenja ribarskih muha u Travniku te o svim aspektima vezanim za ovu vještinu – od materijala i tehnika izrade do budućnosti ove tradicionalne vještine u Travniku.

Autor Goran Kovačević u radu pod naslovom “Narodna nošnja Srba na Vlašiću krajem

The seventh paper in the proceedings is signed by the author Ferid Dautović, and it is entitled *Medžmua Husein-ef. Husića* (Husein-effendi Husić's Collection) (pg. 113-120). The author, along with the definition of the term *medžmua* (collection) and the presentation of a brief biography of the author of this specific collection, also presents in detail the content of the selected document written by Husein-effendi Husić from Travnik.

In the paper entitled *Prelamanje zbilje pjesnika u nekim usmenim lirskim oblicima i njihov odjek u Andrićevoj prozi* (Refraction of the poet's reality in some oral lyrical forms and their echo in Andrić's prose) (pg. 121-129), author Nirha Efendić discusses “proto and meta aspects of memory of certain historical figures in Andrić's prose” (pg. 121). In her research, the author relied on interpretive and analytical methods, and concluded that “Andrić, in a new dimension, extended the life and extended the oral duration of extraordinary stories that were originally created as a work of folk memory.” (pg. 128)

In the paper entitled *Gramatičke i leksičke odlike govora Travnika s kraja XIX stoljeća* (Grammatical and lexical features of Travnik area speech from the end of the 19th century) (pg. 131-145), the author Elmedina Alić describes the features of Travnik dialect at the end of the 19th century on a morphological, syntactic and lexical level, and compares the dialect of Travnik from the end of the 19th century with the present-day dialect of Travnik and its surroundings. She concludes that, taken as a whole, the data from the nine questionnaires filled out in 1897 in Travnik and the surrounding area largely coincide with the data collected at the end of the 20th century within a study on the local dialect in the Lašva basin.

The next paper is titled *Proljetni praznici / blagdani (Sultan Mevlud, 21. marta; Jurjevo, 23. travnja; Đurđevdan, 6. maja)* (Spring holidays -Sultan Mevlud on March 21; Jurjevo on April 23; Đurđevdan on May 6) (pg. 147-168), authored by Svetlana Bajić and Marica Popić-Filipović. In their paper, the authors present spring holidays in different places in Bosnia and Herzegovina, i.e. through examples from the literature and statements of informants in the territory of the Federation of Bosnia and Herzegovina, especially in the Travnik region,

20. i početkom 21. vijeka” (str. 233–240) donosi prikaz razvoja i promjena narodne nošnje Srba na prostoru planine Vlašić krajem 20. i početkom 21. stoljeća, s posebnim fokusom na utjecaju srednjobosanskog tipa narodne nošnje na stil odijevanja stanovnika razmatranog područja.

U radu pod naslovom “Neki aspekti nestale tradicije ponovo na djelu” (str. 241–253) autorica Ajnija Omanić donosi zanimljiv i kritički pogled na naviku pušenja duhana i drugih opojnih sredstava u svijetu i u Bosni i Hercegovini, i to na veoma pregledan način kroz sljedeće podnaslove: “Duhan u prošlosti i njegovo korištenje”; “Uzgoj duhana u Bosni i Hercegovini”; “Burmut”; “Tumbećija”; “Predrasude o pušenju duhanja motanjem škiije, pušenje duhana na lulu, cigarluk i na nargilu”; “Medicina, duhan i zdravlje”; “Posljedice pušenja duhana na zdravlje stanovništva”; “Pušenje nargile”; “Šta treba činiti”. Na kraju rada su priložene i zanimljive fotografije vezane za obrađenu temu.

U sedamnaestom radu po redu u Zborniku, naslovljenom “Travnik – grad autohtonih pasmina Bosne i Hercegovine” (str. 255–268) autora Alena Salkića govori se o različitim autohtonim pasminama životinja koje su karakteristične za Bosnu i Hercegovinu generalno, a posebno za travničko područje. Prema tome, autor Salkić je u svom radu opisao bosanskog brdskog konja, kravu bušu, dupsku ovцу pramenku, pastirskog psa tornjaka, oštrodlačkog goniča baraka, travničkog kratkokljunog goluba te određene proizvode animalnog porijekla koji imaju naznake autohtonosti – poput polutvrdog sira od ovčijeg mlijeka, tj. travničkog ili vlašićkog sira, kao i travničkog ćevapa, odnosno ćevapčića. Autor Salkić na kraju svog rada detaljno elaborira ideju osnivanja Resursnog centra na Vlašiću.

U radu pod naslovom “Običaji u lovstvu na prostoru Bosne i Hercegovine, s posebnim osvrtom na područje Travnika” (str. 269–285) autor Slobodan Ličanin piše o tradiciji lovstva u Bosni i Hercegovini generalno, s posebnim fokusom na područje Travnika. U svom radu predstavio je neke od najvažnijih običaja koji se primjenjuju prilikom grupnog ili pojedinačnog lova u lovištima na području Bosne i Hercegovine. Na kraju rada nalazi se priložen i fotohistorijat lovstva u Travniku.

and describe in detail the customs related to these holidays.

Crtice iz prošlosti, o teferičima i zabavi (Sketches from the past, about picnics and entertainment) (pg. 169-184) is the title of the paper signed by the author Harisa Juhić. In her work, she describes in detail, both in words and in pictures, the picnics that were characteristic for the Travnik area and beyond, but which unfortunately disappeared and fell almost into oblivion.

The paper entitled *Gučanski (gučogorski) „Vrabac“ kao dio nematerijalne baštine travničkoga kraja* (str. 185-191), (Guča Gora “Sparrow” as part of the intangible heritage of the Travnik region (pg. 185-191), authored by Tomislav Rajić, describes very succinctly a special, original custom that existed in the area of the village of Guča Gora, i.e. the Guča Gora “Sparrow”. “Sparrow” is in fact a yearbook, a kind of inventory of what happened during one year, described in “Vrabac” in octosyllable verse on the occasion of New Year’s parties. According to Rajić, each “Sparrow” began and ended in the same way, “that is, the text is the same for all of them. The most important part is between the introduction and the closing words, and it describes the events.” (pg. 189).

In the paper entitled “Živa baština” u Bosni i Hercegovini na primjeru Ajvatovice (“Living Heritage” in Bosnia and Herzegovina through the example of Ajvatovica) (pg. 193-209), the author Ajla Hamzakadić Kujrić clearly and in detail describes all the specifics related to the Ajvatovica site, the “Days of Ajvatovica” event, and the historical figure Ajvaz-dede, with accompanying photographs.

The paper entitled *Tradicionalna vještina pravljenja ribarskih muha u Travniku* (The Traditional Skill of Making Fishing Flies in Travnik) (pg. 211-231), by Enes Škruga, along with general considerations about fly fishing as a sport discipline, discusses in detail the traditional skill of making fishing flies in Travnik and all aspects related to this skill - from materials and techniques to the future of this traditional skill in Travnik.

The author Goran Kovačević in the paper entitled *Narodna nošnja Srba na Vlašiću krajem 20. i početkom 21. vijeka* (National costume of the Serbs on the Vlašić Mountain at the end of

Rad pod naslovom “Tradicija kao nosilac poruke nematerijalne baštine” (str. 287–296) autora Lemje Chabbouh Akšamije i Ammara Akšamije govori veoma detaljno o tradiciji kao elementu koji je nosilac kodne vrijednosti, a koja određuje baštinu, i materijalnu i nematerijalnu. Nematerijalna kulturna baština je određena vještinama, izvedbama, izričajima, znanjima, umijećima, instrumentima, predmetima, rukotvorinama i kulturnim prostorima.

U posljednjem radu Zbornika, naslovljenom “Tri decenije od prijema Bosne i Hercegovine u UNESCO” (str. 297–310), autor Enes Kujundžić donosi vrlo pregledno legislativne aktivnosti vezane za zaštitu različitih aspekata nematerijalne i dokumentarne kulturne baštine, s posebnim fokusom na značajnije međunarodne konvencije koje se odnose na nematerijalnu baštinu.

Na samom kraju Zbornika ponuđen je “Spisak autora” (str. 311–312) i “Foto galerija” s naučne konferencije o nematerijalnoj kulturnoj baštini Travnika i okoline održane 11. i 12. marta 2022. godine (str. 313–319).

Poslije iscrpnog prezentiranja ciljeva i samog sadržaja Zbornika, ostaje nam da zaključimo da je razmatrana publikacija jedan od uspješnijih pokušaja da se na jednom mjestu integrišu naučni radovi i sagledaju raznoliki aspekti nematerijalne kulturne baštine Travnika i okoline kroz historiju te da je bez rezerve možemo preporučiti svima na čitanje i korištenje.

the 20th and the beginning of the 21st century) (pg. 233-240) provides an account of the development and changes of the national costume of the Serbs in the area of the Vlašić mountain at the end of the 20th and the beginning of the 21st century, with a special focus on highlighting the influence of the Central Bosnian type of folk costume on the style of dress of the inhabitants of the area under consideration.

In the paper entitled *Neki aspekti nestale tradicije ponovo na djelu* (Some aspects of a disappeared tradition back in action) (pg. 241-253), author Ajnija Omanić brings an interesting and critical look at the habit of smoking tobacco and other intoxicants in the world and in Bosnia and Herzegovina, in a very clear manner through the following sections: “Tobacco in the Past and Its Use”; “Tobacco Cultivation in Bosnia and Herzegovina”; “Snuff”; “Tumbečija”; “Prejudices about Smoking Tobacco by Rolling Tobacco, Smoking Tobacco in a Pipe, Cigar and Hookah”; “Medicine, Tobacco and Health”; “Consequences of Tobacco Smoking on the Health of the Population”; “Smoking Hookah”; “What to Do”. The paper includes interesting photographs related to the topic.

The seventeenth paper in the Proceedings, entitled *Travnik – grad autohtonih pasmina Bosne i Hercegovine* (Travnik – the City of Indigenous Breeds of Bosnia and Herzegovina) (pg. 255-268), by Alen Salkić, discusses various indigenous animal breeds that are characteristic of Bosnia and Herzegovina in general, and the Travnik area in particular. Accordingly, in his paper, Salkić described the Bosnian mountain horse, the Buša cow, the Duba Pramenka sheep, the tornjak shepherd dog, the barak wire-haired hound, the Travnik short-beaked pigeon, and certain products of animal origin that have signs of indigeneness – such as semi-hard cheese made from sheep’s milk, i.e. Travnik or Vlašić cheese, as well as Travnik ćevap or ćevapčići. At the end of his paper, Salkić elaborates in detail on the idea of establishing a Resource Center on the Vlašić mountain.

In the paper entitled *Običaji u lovstvu na prostoru Bosne i Hercegovine, s posebnim osvrtom na područje Travnika* (Hunting Customs in Bosnia and Herzegovina, with Special Reference to the Travnik Area) (pg. 269-285), author Slobodan

Ličanin writes about the hunting tradition in Bosnia and Herzegovina in general, with a special focus on the Travnik area. In his paper, he presents some of the most important customs that are practiced during group or individual hunting on the hunting grounds in Bosnia and Herzegovina. At the end of the paper, a photo-pistory of hunting in Travnik is attached.

The paper entitled *Tradicija kao nosilac poruke nematerijalne baštine* (Tradition as a carrier of the message of intangible heritage) (pg. 287-296), authored by Lemja Chabbouh Akšamija and Ammara Akšamija, discusses in great detail the tradition as an element that carries a code value and determines heritage, both tangible and intangible. Intangible cultural heritage is determined by skills, performances, expressions, knowledge, instruments, objects, handicrafts and cultural spaces.

In the final paper in the Proceedings, entitled *Tri decenije od prijema Bosne i Hercegovine u UNESCO* (Three decades since the admission of Bosnia and Herzegovina to UNESCO) (pg. 297-310), the author Enes Kujundžić provides a very comprehensive overview of legislative activities related to the protection of various aspects of intangible and documentary cultural heritage, with a special focus on significant international conventions related to intangible heritage.

At the very end of the Proceedings, a list of authors (pp. 311-312) and a photo gallery from the scientific conference on the intangible cultural heritage of Travnik and its surroundings held on March 11 and 12, 2022 (pg. 313-319) are provided.

After a detailed presentation of the goals and content of the Proceedings, we can only conclude that the publication under consideration is one of the more successful attempts to integrate scientific papers in one place and examine the various aspects of the intangible cultural heritage of Travnik and the surrounding area throughout history, and we can unreservedly recommend it to everyone for reading and use.